

Nagyváros
Harmat Artur urnek
Budapest

VII. Sz. Dononkova u. 10.

Hírlapbélyeg használatát a bratislavai postaigazgatóság
25.857 III. a - 25. 28. X. 25. szám alatt engedélyezte.
"Podávaci poštový úrad Nitra."

NITRAMEGYEI SZEMLE

Tiszteletpeldany

POLITIKAI, TÁRSADALMI, SZÉPIRODALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI HETILAP

Megjelenik vasárnaponként.
Előfizetési ára egész évre 26 Ks, félévre 13 Ks
Külföldre 40-60 Ks évenként.

Alapítója: Dr. TÓTH JÁNOS.
1933-ig szerkesztette: Dr. FRANCISZY LAJOS.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Nitra, Piarista-utca 22. szám, földszint.
Hivatalos órák: Hétköznap reggeltől estig.

Negyvennyolcadik évfolyam

46. szám

Nitra, 1940. november 17.

Levél a szlovákiai palóc félsziget kultúrfrontjáról.

Írta: Dallos István.

Az utóbbi időben kevesebb szó esik a szlovákiai magyar kulturmunkások célkitűzéseiről és azokról a feladatokról, melyek az itteni magyar kultúra fejlesztése és ápolása terén megvalósulásra várnak. Itt-ott bukkan csak fel egy-egy cikk, mely bátorítan, bizonytalan hangon igyekszik körvonalazni a kisebbségi magyar író helyzetét, de nem nyúl a probléma lényegéhez, s így a sötétben tapogatózás és egyhelyben topogás a negatív eredmény, de sehol semmi átfogó erejű pozitívum nem mutatkozik és a sívár, borús égen nem tör át a napsugár, mely éltető erejével és melegével életre keltené a mély álmát alvó szlovákiai magyar kulturális és irodalmi berkek alkotni vágyó kulturmunkásait. Ha pedig nyomdafestéket is lát néha e fontos kérdéssel foglalkozó cikk, azt a rövidlátás, vagy féltékenység diktálja, vagy ami még szomorúbb, néhány befolyásos, vagy annak gondolt író, kulturmunkás vagy kultúrvezető legyezgetése a rejtett célja és elsiklik a lényeg felett, holott a mai helyzetben mi sem fontosabb, mint a lényeg és a cél. Ma még kevésbé van helye a batyizmusnak vagy a hízlegés útján való érvényesülés keresésnek, akkor, amikor a kisebbségi magyar kultúra és irodalmi törekvés mezején ezernyi komoly tennivaló akadna.

Az átfogó erejű komoly tervek megvalósítása helyett apró intrikák és a vidéki magyar írók és kulturmunkások elgáncsolásának és elkedvetlenítésének szolgálatába álltak egyes tollforgatók, akik ezzel elélik megoldani a vajdó problémákat Nemrégén látott napvilágot egy szlovákiai magyar újságban egy cikk, mely a szlovákiai iskolaügyi minisztérium új tantervének ügyével foglalkozva, különös hangon emlékezik meg néhány magyarországi íróról és két szlovénköiről azt is kétségbevonva, hogy valami közük lenne a szlovákiai magyar irodalom ügyéhez. Miről is volt szó ebben az ügyben? A szlovákiai iskolaügyi minisztérium új tantervet adott ki, melyben felsorolja, hogy kik azok az írók, akiknek írásai kötelező olvasmányként szerepelnek a tantervben. A tanterv az alábbi magyar írókat sorolja fel: Jósika, Eötvös, Kemény, Jókai, Mikszáth, Gárdonyi, Herczeg, Móricz, Szabó, Harsányi, Kosztolányi, Tömörkény, Móra, Zilahy, Vörösmarty, Arany, Petőfi, Tompa, Vajda, Reviczky, Komjáthy, Ady, Szigligeti, Madách, Molnár, Csathó, Farkas, Hunyady, továbbá a komáromi Szombathy Viktor és a nitrai Dallos István.

Nem célja ennek a cikknek, hogy az iskolaügyi minisztérium tantervét kritika tárgyává tegye, csupán arra kíván rámutatni, hogy a helytelenül alkalmazott kifogás vagy egy indokolatlan lekicsinylő képlezgetés semmiesetre sincs hasznára a szlovákiai magyar kultúrtörekvések ügyének előbbretételénél.

Mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy a két szerény vidéki: Szombathy és Dallos csak a kérdéses cikkből szerezték tudomást arról, hogy a kötelező iskolai olvasmány polcára kerültek s így nem öket illeti a gáncs.

Más lapra tartozik, hogy elvitathatatlanul zavarba jönne a szlovákiai magyar középiskolás, ha végig akarná olvasni Szombathy Viktor vagy Dallos István munkáit, mert hiszen úgy Szombathy, mint Dallos István novellái, versei, tanulmányai, kritikái, valamint az utóbbinak műfordításai az elmúlt húsz év alatt a legkülönbözőbb újságok, hetilapok és folyóiratok hasábjain láttak napvilágot, s míg Szombathy csak néhány ifjúsági regénye és egy novella kötete jelent meg gyűjteményes kiadásban, addig Dallos írásai gyűjteményes kiadásban nem is jelentek meg éppen a szlovákiai irodalmi viszonyok miatt. Nagyobb számban kötetben csupán a Szlovénköi Magyar Írók Antológiájában és a Nitrai Írók Könyvében jelentek meg versei, műfordításai, novellái Ezt az antológiát a szlovákiai községi könyvtárak részére elsősorban beszerzendő könyvek osztályába sorozták s így valószínű, hogy a minisztérium a tantervbeosztásnál e művekre gondolt. Szombathy és Dallos, mint a kisebbségi magyar kultúra munkásait elsősorban is az a szerénység jellemzi, mely élénk ellentétben áll a nálunk nagyon is meghonosult túlekedéssel és egymás tömjénezéssel és nyíltan szögezhető le, hogy a kötelező olvasmányok polcára kerülés ellenére egyikük sem vallja magát klasszikusnak. De állapítsuk meg teljes objektivitással azt is, hogy a mai Szlovákiában Diogenes-lámpával sem találni élő magyar klasszikust. Akiknek a kisebbségi magyar szépirodalomhoz, mint alkotóknak több kevesebb közük van, ha a kávéházi asztal mellett, vagy baráti körben íróknak is nevezzük őket, sokkal találébban hívhatjuk őket a kisebbségi magyar kulturmunkásainak. Szébben is hangzik ez, szerényebb meghatározás is és semmiesetre sem von le egyiknek sem az értékéből egy jöttányit sem. Mert nem szabad és vétkes könyvnyelvűség azt állítani, hogy ezt vagy azt a

magyar tollforgatót nem tartják nyilván valamelyik redakció kartotékjében, mint író, tehát nem az. Teljesen másodrendű kérdés, hogy a tintafoltos, kézírathalmazt és újságkivágás tömeget tartalmazó szerkesztőségi asztalokban heverő indexben szerepel-e egyik vagy másik vidéken élő, alkotó, dolgozó magyar író, illetve kulturmunkás neve, vagy pedig kollegialitásból, batyizmusból, vagy hízlegési szándékkal csilaggal megjelölt néven szerepel ebben az asztalokban. Tény ugyanis, hogy Szlovákiában nincs olyan szerv vagy egyesület, mely nyilvántartaná az itt élő magyar szépirokat. De nehéz is lenne eldönteni, vajjon ki a kisebbségi magyar író Szlovákiában, vajjon azok a Dallos Istvánok, akik húsz év óta versek, novellák, tanulmányok, kritikák, műfordítások tömegét írták vidéki magányukban és a legkülönbözőbb orgánumban jelentették meg, vagy pedig az az esetleg fővárosban élő „szerkesztő”, aki a palatáblán tanulta a helyesírás szabályait akkor, mikor a vidéki tollforgatók írásai már előkelő folyóiratokban jelentek meg s akikről szívfájdalom és felelősség nélkül azt állítja meg, hogy nem tartja számon, mint magyar író. Nem szabad szem elől tévesztetni, hogy az irodalmi alkotások terén való osztályozáshoz nem lehet legitímáció a fővárosi lap egy két szerkesztőségi tagjával való ismeretség kihasználása és ennek segítségével az aranyfűst eregetése az egyik oldalon és a vidékiek elgáncsolása a másik oldalról. Igenis szót kell emelni a vidéki magyar tollforgatók érdekében, mert a vidék alkot, produkál és az elmúlt húsz év alatt a leghivatottabb helyekről is elismeréssel adóztak munkájának. Noha a lehetőségek nagyon is korlátozottak a vidéken, aránylag mégis sokkal többet alkotott a vidék, mint amennyit joggal el lehetett várni kulturmunkásaitól. Nem is kell rámutatni Kassa példájára, ahol a Kazinczy-könyvkiadó fejtett ki eredményes működést hosszú években keresztül, maradjunk csak a jelentéktelen kis város Nitra mellett. Anélkül, hogy a régmúltba kalandoznánk el és a régen elért eredményeknek zengenék dicshimnusz, tegyük csak mérlegre mit produkált Nitra, a nitrai magyar írógárda, a magyar irodalom ápolása, fejlesztése és terjesztése terén a közelmúltban.

Itt jelent meg négy vaskos kötetben, több mint ezer oldal terjedelemben Dallos István és Mártonvölgyi László szerkesztésében a Szlovénköi Magyar Írók Antológiája, a több mint kétszáz oldalas Nitrai Írók Könyve, mely húsz nitrai író sorakoztat fel. Nitran jelent meg a Híd kiadásában Hevessy Sári verseskötete, Ethey Gyula zborvidéki történelmi munkája, Tóth Lajos regénye, Rissovsky Endre két regénye, Faith Fülöp könyve: Hres nitraiak, Nevelő Nitra, Régi nitrai bűnök, Babérág és koldusbot, Nitra lelke, Mártonvölgyi László

Nitrianska ľudová banka
(Nitrai Népbank)

zálogköcsönosztály a könnyű köcsönöket folyósít arany, ezüst ékszerekre és drágakövekre a legkisebb összegektől a legnagyobb összegekig. A bankszálló vállalatátásokat és külföldi kifizetéseket nagyon jutányosan és rendkívül gyors lebonyolítás mellett folyósít bekebelezésre, személyi hiteli köcsönöket stb.

testes almanachja, a Zarándokúton a Kárpátok alatt. Nitrán alakult meg a Híd könyvkiadó-kisebbségi magyar irodalmi társulat.

Az a lelkes és a magyar kultúra szeretetétől áthatott gárda, mely Nitrán az elmúlt néhány év alatt ennyit produkált, sehonnán nem kért és nem kapott anyagi támogatást. Ha tehát azt akarjuk megállapítani, hogy a kisebbségi magyar író fogalma alá kiket csoportosíthatunk, akkor semmiestre sem elég akár egy szerkesztőségi íróasztal mellől, akár valamelyik heuriger asztalánál búsmagyarkodás vagy vig borozás közben urambátyám és uramöcsém alapon skatulyázni el, hogy kit is veszünk író számba Szlovákiában. Mert ha azt állapítjuk meg ilyen baráti légkörben, hogy nem író vagy nem kisebbségi kulturális munkás az, akinek szép-irodalmi munkái, akár verseket, akár novellákat, akár műfordításokat hús éven keresztül közöltek le különféle újságok és folyóiratok, akkor még kevésbé vehetők írószámba azok a szerencsés fővárosi tolforgatók, akiknek sikerült mecénást találva egy két kötetbe gyűjteni írásaikat, mellyel aztán végigházták ismerőseiket.

Nem lehet és nem szabad tehát a vidéki magyar írókat, tolforgatókat semmibeveve egy közlegyintéssel elintézni, mert az álarc könnyen lehullhat és akkor kiderül, hogy a féltékenységgel volt az indító rúgó. A vidékiek szerénysége még távolról sem ok arra, hogy ne vegyünk tudomást róluk és itt elsősorban a nitriaiakra kell gondolni, akik tanujelét adták rátermettségüknek és nem utolsó sorban annak, hogy anyagi kockázatot is vállalva jelentették meg sokezer oldal terjedelemben azokat a könyveket, melyeket a kritika valóban nagy elismeréssel fogadott. De megállapítható egyben az is, hogyha ezek a nitriai irodalmi törekvések kellő megértéssel találkoztak volna éppen azok részéről, akik a fővárosban élve hivatva lettek volna segítőkészet nyújtani, úgy az eredmény sokszorosan felülmulta volna azt a tényleges eredményt, melyhez hasonló egyetlen szlovákiai vidéki város sem produkált a magyar kultúra ügyének előbbrevitele terén.

A torzszalkodás és széthuzás, a meg nem értés és féltékenységgel és ehhez hasonló bajok miatt sok egészséges irodalmi és kulturális terv megvalósítása vált lehetetlenné.

Tény az, hogy nagyvonalú tervek forrnak és várnak megvalósulásra és ahelyett, hogy a főváros és vidék irógárdája összefogna és megalakítaná a szlovákiai magyar írók szövetségét, aközül folyik a vita, vajjon írónak számít-e az a tolforgató, aki hús éven keresztül írásainak jövedelméből tartotta fenn magát és családját. Újjon le végre a főváros és a vidék irógárdája a zöld asztal mellé és tárgyalja meg azokat a kérdéseket, melyek a magyar kultúrális munkásokat és a magyar kulturális támogató magyar társadalmat közelről érintik. Keressék meg a lehetőségét annak, hogy szervesen indulhasson meg ismét a magyar kultúrális munka és az ólombaták kellőképpen szolgálják a szlovákiai magyar irodalmat. Az a szlovákiai magyar társadalom, mely a múltban szívesen áldozott, amikor a magyar irodalom ügyének pártolásáról volt szó, a jövőben sem fog elzárkózni, ha komoly irodalmi értéket kap az áldozatnak szánt koronák ellenében. Ha pedig valóban komoly irodalmi értéket fog kapni megfelelő áron, úgy az e célra szánt összeget nem is tekintí majd támogatásnak, hanem lelki szükségletének kielégítésével járó természetes kiadásnak.

A vidéki magyar kultúrális munkások, a vidéki tolforgatók készen állnak a közös munkára. A közös munka meg kell hogy hozza gyümölcsét, ha azonban csak az ellentétek szítása lesz a cél ezután is, úgy ennek természetesen elsősorban a kisebbségi magyar kultúra vallja kárát.

Nitra multjából.

Mit látott Nitrán egy pesti hölgy 95 év előtt?

1845 nyarán egy pesti hölgy látogatta meg Nitrán lakó rokonait. Mi volt az igazi neve, nem tudjuk. Csak annyit tudunk róla, hogy kocsin ékezett ide — hiszen akkor még nem járt vonat — és útjáról tudósítást küldött a „Pesti Divatlap“ ba, melyet a kor szokása szerint e költői álnevével írt alá: „Romfi Jolán“.

A „Pesti Divatlap“ közzé is tette a cikket és mi most megismertetjük olvasóinkkal is, hadd tudják meg ők is, milyen volt a 95 év előtti Nitra...

... A mult hónapban bizonyos ügyeim elintézése végett Nitrán valék.

— Isten veletek, jó barátim! Emlékezzetek meg rólam, ki a krumplici és zab hegyes országában viaskodni fogok az énséggel és hideg-gel — e szavakkal búcsúztam el barátimtól s kocsim tova robogott.

Harmadnap délutánján a mint egy dombra értünk, öntudatlanul kipillanték a kocsiból s Nitra szép vidékével állott előttem, azon panorámák egyike, miknek regényes típusán édes elégtelenséggel pihennek szép táj után vágyakodó szemek.

Legszébb nyári alkonyat volt, a nap végsugarai az óriási Z o b o r kopár tetejét aranyozták és a nyugati nyitlat távoli légporával enyelve, vérbiború föllegekben szettek el. Mig a hegy alatt elterült város alatti légkörét az est fátyola környezé, melynek ezüstszürke ködéből a püspöki vár, a városban elszórt templomok sőt tornyai s magas alakban fellünlő házak, nagyszerű méltóságban emelkedének.

Keleten a magas hegy kisebb dombok véghetetlenségével olvad össze és virító völgyet képezve, itt ott csinos falvakat látat. Délre új dombok sorozata kezdődik, s közöztük az országút, melyen én jövök, honnan e panoráma legérdekesebb.

Mig e várost a távolból néztem, úgy látszék, hazám legszebb városa áll előttem. De mihelyt a rosszul kövezett viskók sorozatán végigmentem, szememről lehullt a csalékony-ság fátyola, a magas házak eltűnedeztek s helyettük dombra épült vityillókat szemléltem.

A Szarvas vendéglőbe szálltam, nem messze a piszkos piactól, mely a rajta elha-idót leginkább a pesti lacikonyhára emlékezteti.

Másnap egyik nitrai ismerősömet hívtam fel vezetőmül, hogy voltaképen megismertessen Nyitrával és lakóival.

Ami a város belsejét illeti, az, mint mondtam, külső panorámáját egész mértékben meghazudtolja. Nincs itt figyelmet érdemlő tér, kivéve a csinos külsejű, kétemeletes megyeházat, melynek kisszerű belseje mindazáltal inkább kortes-kaszárnyának nevezhető — s talán méltán.

Láthatni új házakat is, izlés és arány nélkül, jelképül annak, hogy e város lakosai vagy anyagi telhetetlenségéből, vagy izlési hiányból nem igen törődnek fészkük külső csinosításával.

Az utcák igen sárosak, itt ott posványos tócsák pótolják a nagyvárosi szökőkutakat.

Nitra két városra oszlik, felsőre és alsóra. Amaz sokkal csinosabb emennél. Ez terjedelmes, főleg, ha a közbirtokossági Pár-u-c-c á t, a tömördek zsidóság lakhelyét hozzá vesszük. Egyébként a város főboltjai is zsidó kereskedőkkel tömve.

A felsőváros a várhegyen van építve, mely a Nitra vize-formálta szigeten áll. A vár nyílt külsője mellett is mutatja, hogy sok század viharjaival dacolt. Roppant básiái a régi kor műépítésére emlékeztetnek.

Vezetőim nem sokat tudtak mondani e vár eredetéről. Annyi bizonyos — mondá az egyik — hogy e vár már a kvádok idejében is létezett és hogy ha kedvem telnék a történetben búvárkodni, útném fel Turóczynak Lipcsében nyomott históriáját, ott elég adatot találnék Nitra régi történetéből.

A vár temploma két részből ú. m. egy nagyszerű előcsarnokból és magából a templomból áll. Küönösen arról nevezetes, hogy a dúló török háborúk idején a pasák itt tarták délceg paripáikat.

Mielőtt a várat elhagytuk, még egyszer lenéztem a szép vidékre és a domb völgyes városra.

Kérdezősködtem a város mulató helyeiről és társaséletéről. A következőt nyertem feleletül:

— A város polgárai nélkülözni tudnak mindent, ami másutt a korszellem igényei közé tartozik, minthogy a történelemből emlékeztetes őseik jámborságát örökölvén, egyszerű életmóddal megelégszenek. A nitrai polgár szőlőjébe megy, megissza savanyú borát, más neki nem kell — kenyere van...

Mint megállapítható, „Romfi Jolán“ keveset tapasztalt Nitrán és amit látott, sokszor rosszul látta. Így például tévedett, mikor megírta, hogy „a várhegy a szigeten áll“. Egyébként is tudósítása felületes — aminthogy egy kidermeierkorabeli dámától akkor nem is kívánta senki, hogy alapos legyen. Lehet, nem is ő tehet arról, hogy Nitráról keveset tudott meg, kisérődi, nitrai barátai voltak azok, kik Nitra dicső és fordultatos multját nem ismerték. Utilevele mégis értékes, mert új szint kever a száz év előtti Nitra megfakult képébe

Német kulturális előadások Nitrán.

Az utóbbi időben mind gyakrabban lepik el a falakat, kirakatokat színes plakátok, melyeket a nitrai németek pártja bocsájt ki és melyek bizonyos német kulturális előadás megtartásáról, előzetes beharangozásáról adnak hírt. Ezek a falragaszok pillanatokra megállítanak minket rohanásunkban és meggyőznek arról, hogy az emberi lélekben még ég a vágy a kultúra ápolása iránt, minden ellenségeskedés ellenére a szívben még jelentkeznek a magasabb célok felé törő akarások.

Városunk a kulturális megmozdulások tekintetében nagyon visszahanyatlott. Nincs vállalkozó kedv, nincs ambíció, a lelkesedés és önzetlenség érzetét elnyomja a ceruzával dolgozó számítás. Némán, elhagyatva állnak a színpadok, a színjátszó egyesületek léte felett megkondult a lélekharang. Ezekben a kulturális eseménytelen időkben bizony nagyon jól esik fejlődés után vágyó lelkünknek egy kis színjátszás, előadás.

A nitrai németek pártja megkezdte őszi tevékenységét. A közelmúltban már rendezett színelőadást a Kultúrális igazságtétel nagy művészek bevonásával. A jövő hét keddeje, nov. 19 pedig rendkívüli zenei eseményt jelez nekünk. A világhírű magdeburgi egyházi énekkar ad egyetlen hangversenyt a Tatra moziban. Ezen hangverseny keretében egy zongora- és egy hegedűművész lép fel. A karácsony előtti időszakban pedig baba-kiállítás rendez a városház nagytermében.

Mi, kultúrális németek nitriaiak minden igaz kultúrális, mely a lelkek nemesítését van hivatva szolgálni, kitörő örömmel fogadjuk!

Vasárnapi levél

Ha felnyitják szemeinket!

Mit köszönhetünk a nitrai németek pártjának?

Valahogy mi nitraiak háládatlan természetűek vagyunk. Hamar elfeledjük elődeink érdemeit, hamar megfakulnak az emlékek és az értünk kiontott vér elveszti értékét. Nem szeretünk belemélyedni a múltba, nem törekszünk a magasan lobogó példákban magunknak erőt meríteni a jövő harcaira. Rhanunk a napi eseményekkel, a hétköznapi kenyér ígásai letünk, elvesztettük lelki értékeinket, nem tudunk már a szépért, nemesért lelkesedni.

Ilyenkor a nitrai Sziget, ez a szép kiránduló hely, már magán viseli az őszi agónia, lassú haldoklás színeit. A fákról letépte az északi szél a leveleket, egyike másika még görcsösen tartja magát az ágon, nehezen adja be derekát, de az utakat már vastagon beleperte az avar-takaró. A padok némán, hűvösen állnak helyeiken, ittelejtett tanui a nyári találkozóknak, a rájok rajzolt szíveket lemosta a hideg őszi eső. Az ősziróza aggastyánjai még dacolva tartják fenn fejeiket, de köröskörül már az enyészet dere elvégezte küldetését. Az égből ő fákön fekete, vészes varjúsereg a természet haldoklása művészi festőjének palettájára kívánckozó kép.

Meghatódva állok a világháború monumentális szobra előtt. Finta szobrászművész remeke: Krisztus, a haldokló magyar katonával. A világháború alatt ez a szobor kiáltó memonto volt: mindannyiunk fájdalma, kiknek apja, fia, kedvese harcolt a világháború négy frontján. Mert mindannyian részesei voltunk a nagy világgégésnek. Egyesek vérükkel, életükkel áldoztak a hazának, az otthonmaradottak pedig a legnagyobb önmegtágadással, nélkülözéssel, lelki és fizikai fájdalommal irták fel nevüket a hősök emlékkövére.

Nézem a haldokló katonát, aki a haldoklás bágyadtságában bizalommal hajtja fáradt fejét Krisztus mellé... és úgy érzem, hogy könnyek gyűlnek a szemembe. A háború végén azt gondoltuk, hogy már sohasem fognak többé elszabadulni a háború fúriái, mindenkit magához ölelő béke fog uralkodni a földön és a hősök szobrai emlékeztető felkiáltójelek lesznek: **soha többé háborút!** És ime, naponkint ezek életének mécsese kialszik, egyre több könny gyűl az anyák, feleségek és kedvesek szemébe és egyre több a domborulat a temetőben és rónákon.

Nézem a hősök szobrát és elpirulok, de nemcsak magamért, hanem az egész társadalomért. Nagy nagy háládatlanságunk jut eszembe és bűnbánóan verem mellemet. Hogy lehet az, hogy észrevétlenül, a lelki megrendülés minden jele nélkül mentem el eddig a szobor mellett? Hogy lehet az, hogy bensőmben nem mozdult meg a szív, mikor Krisztusra és a haldokló katonára feltekintettem? Uram, miért oly gyarló, önző az ember, hogy csak magára gondol, csak magát imádjá és elsuhan mások nagy szenvedései mellett? A megszokás rabjai lettünk.

Az elmúlt hét folyamán ismét előtérbe került a szobor, aktuális lett. A szigeti esti csendet felverte a mély érzésektől aláfestett hang, a sötétséget megörözte a fáklyák fénye. A nitrai németek pártja emlékezett. Megkoszorúzták a hősök emlékművét, beszédek hangzóttak el, a régi frontharcosok nitrai töredékei az emlékezés szárnyain visszarepültek a vérázta csata-

mezőkre, pillanatokra átéltek a háború keserveit, elzarándokoltak egy-egy sírhalmhoz, ahol legjobb pajtásuk alussza örök álmát. A nitrai német párt frontharcosai emlékeztek, helyetünk is és akaratlanul is felnyitották szemeinket, hogy lássunk. Lássuk háládatlan voltunkat és lelki kicsinységünket.

Ujból van háború. És mindenütt szaporodnak a háborús emlékek: a hősök szobrai. A nitrai szigeti hősi szobor ezentúl sok mindenre f g figyelmeztetni minket. Elsősorban arra, hogy szerezzük meg a lelkek hékéjét, éljünk egymás mellett szeretetben, keressük azt az utat, mely minket összehoz. Másodsorban arra, hogy ez a szobor mindazok szobra, szimboluma lesz, akik mindenkor és minden időben életüket áldozták fel a haza oltárán.

Ha utunk a Sziget felé vezet, álljunk meg néhány pillanatra a Hősök szobra előtt, vegyük le kalapunkat és küldjünk egy fohászt az egek Urához mindazok lelki üdvéért, akik távol az édes anyaföldtől ismeretlen helyeken alusszák örök álmukat.

Risnyovszky Endre.

STEFKOVITS LAJOS †

A gyászkeret

közé foglalt név viselője azon nitrai őspolgárok közé tartozott, akiket általános tisztelet, megbecsülés vett körül. Éppen azért az ilyen tisztos polgár elhunytja nemcsak a család, hanem az egész nitrai társadalom lelki megrendülését vonja maga után.

Stefkovits Lajos egész életét a becsületes munkának szentelte. Mint építész számos elsőrendű alkotással gazdagította a várost Agilitására és társadalmi mozgékonyására jellemző, hogy egyidőben több intézménynek volt elnökségi, vezetőségi tagja. A nitrai betegsegélyező pénztárnak húsz éven át volt elnöke, mint a közbirtokosság felügyelője szintén éveken át közmegelegedésre végezte felelősségteljes munkáját.

Halálát hosszabb ideig tartó testi gyengélkedés, majd önkívületi állapot előzte meg. Jóllehet a család mindent megtett megmentése érdekében, az Ur akarata másképpen határozott. November hó 11-én, este 9 órakor 67 éves korában visszaadta nemes lelkét Teremtőjének. Temetése november 14-én, du. 3 órakor ment végbe a nitrai temetőben, melyen tisztelői, barátai nagy számban jelentek meg, hogy a megjelenéssel is dokumentálják Stefkovits emberi nagyságát.

A Nitramegyei Szemle a régi ismerősnek és jóbarátnak kijáró tisztelettel búcsúzik a nagy útra induló Stefkovits Lajostól: Isten Veled!

Stefkovits Lajos 1873-ban született Nitrán. Gimnáziumi tanulmányait Nitrán, az építészetit Budapesten végezte. A világháború elején mint tart. műszaki mérnök főhadnagy vonult be és mint műszaki tiszt végigküzdötte az egész háborút, ennek elismerésül megkapta a Signum Laudis érdmet a kardokkal és a Károly csapatkeresztet. Mint gyermektelen ember nemes lelkével és szívvel több árva gyermeket támogatott, kik ma az életben tisztességesen elhelyezkedtek. Évtizedeken keresztül törvényszéki szakértő volt. A Nitrai Népbank felügyelő bizottsági tagja. Testvére, Stefkovits Ferenc ny. rendőrfőkapitány helyettes, Vrana Rezsőné szül. Stefkovits Mariska gyászolják, azonkívül kiterjedt rokonsága, köztük a nitrai Dombay-család.

A városi könyvtár átköltözött új helyiségébe, a Križná (Kereszt) utcába és az ő magyar osztálya ugyancsak hozzáférhető köznapokon 16—19 óráig. Könyvek kölcsönkaphatók 30 fillérért. Az olvasóterem nyitva van.

Köszönetnyilvánítás. Mindazoknak, akik szeretett és felejthetetlen halottunk, néhai Stefkovits Lajos építész temetésén résztvettek, koporsójára virágot vagy koszorút helyeztek, vagy más módon igyekeztek részvételüknek kifejezést adni, ezúton mond hálás köszönetet özv. Stefkovits Lajosné, szül. nemespanni Szabó Anna.

Szülői értekezlet

Berencsen.

A szülői értekezletnek az a rendeltetése, hogy karöltve a tantestülettel, megkönnyítse az általános gyermeknevelést. Csak az a tantestület, az a tanító tud eredményes népnevelési munkásságot kifejtetni, kinek munkája a szülők megértésével, jóakarátú támogatásával találkozik. Az eredményes népnevelési mozgalom szükségessé tette, hogy mindenütt megalakítsák a szülői szövetséget, mely hatáson támogatja a tanítókat munkásságukban.

Az elmúlt hét vasárnapján ilyen szülői értekezlet volt Berencsen, melyen nemcsak a szülők, hanem az iskolásgyermek is résztvettek, hogy tarka számaikkal, énekeikkel nagyobb vonzóerőt és tartalmat kölcsönözzenek az értekezletnek. Az összejövetelt *Benyuska* Antal plebánus nyitotta meg, üdvözölte a jelenlevőket, majd rámutatott a szülői szövetség támogatásának szükségességére. Utána *Ullrich* László ig. tanító hosszabb előadás keretében ismertette a tanító nehéz munkásságát, kérve a szülők megértését. Az előadást jellemző példákkal és humoros esetekkel tette hangulatosabbá. Ezután több vers elszavalása, énekek precíz előadása, szavalókórus, színelőadás következett. A betanítás nehéz munkáját *Nagy* Kató tanítónő végezte. A jólsikerült szülői értekezlet hatásos magyar tánc zárta be. Igen szép műsorszám volt ez, elismerés illeti *Klempa* Lily tanítónőt.

A szülők melegebben, egy szép előadás emlékeivel tértek otthonukba, meggyőződve arról, hogy gyermekeiknek nevelése hivatott, lelkiismeretes kezekben van.

† Péry József

... Hát azt is megértük, hogy keresztel jelöljük meg nevét... meghalt... de valahogyan nem illik ez a komor jel a neve mellé, ki maga volt a megtettesült vidámság, öröm, napsugár, jókedv, aminthogy furcsán hangzik a komoly „József” is — hiszen Jóska volt ő, valamennyiünk Péry Jóska, az egész város ezerszer megkacagott, pajkos tréfamestere. Híres élceinek, klasszikus adomáinak se szeri, se száma, ahol ő megjelent, ott mosoly derült a még oly ködös arcokra, ott mindenki nevetett, még a begubózott lelkű, zordon filiszter is. Ártatlanok, de annál találóbbak voltak élcei és elmondani is csak ő tudta őket legjobban — arany kedélyének, arany lelkének páratlan sugárzásával. Messze földön nevezetes személy volt Péry Jóska — ismerünk egy tisztos b. bystricai házaspárt, — Péry régi ismerőseit, jó barátait — mely ragaszkodott ahhoz, hogy esküdjén Péry Jóska is megjelenjék, hiszen az ő jelenléte biztosítja a legjobb kedvet, hangulatot, vigalmat.

Ez az elsőrendű tréfacsináló egy kor szorgalmas tisztviselője volt a nitrai postahivatalnak és mint köztudomású, kitűnő tisztviselője. Az államfordulatkor elvonult.

Néhány év előtt súlyos kór tünetei jelentkeztek rajta. Tudta, hogy halálra van ítélve, hogy nincs orvosság baja ellen... mégsem esett kétségbe. Beletörődött kegyetlen sorsába, panasszal, zokszóval még sem kellemetlenke-

dett ismerőseinek... sőt, minél jobban harapózott el betegsége, annál szilajabban szórta pazar tréfáit. De végül is nem az ő tragikus humora, hanem a könyörtelen fájdalom győzött és most már teljesen visszavonult szobája négy fala közé, nem akart egyetlen kínos percet sem szerezni ismerőseinek. Megható ez a gyengédség, az élet ő-ömeiből való önkéntes szám-

üzetés, csak olyan igazán finomlelkű ember képes rá, amilyen ő volt.

A régi Nitra társadalmá megrendülve, megdöbbenve búcsúzik Péry Józsefől. A gyász, melyet elköltözésekor érzünk, őszinte, igaz, mély és általános. Elvesztettünk valakit, aki szívünkhez kötött és akit sohasem fogunk elfelejteni.

Péry József

nyug. postafőfiszti

61 éves korában folyó hó 13. án elhunyt.
Pénteken délután 3 órakor temették a városi temetőben.

A gyászoló család.

Bekopog az ősz.

A nap szikrázva süti a felhőtlen kék égből és a virágos kiskert ezer színben ragyogta vissza a napfényes pompát. Langymeleg volt még, ámde a messze kéklő hegyek körül ott állt a kék köd s a levegőben hűs fuvalatok fodrán ott settenkedett az ősz.

A tanítókisasszony kiskertjében állt és gondolkodott. A zárdában töltött évek, a kedves nővérek gondos jósága, pár meghitt barátó szeretete, kedves emlékként éledtek fel képzeletében. Jött az élet, a kérlelhetetlen mester, amely életsorsokat és körülményeket formál át. Márta édesanyja hirtelen meghalt, így egész árva lett. Nagy szenvedésen ment keresztül, de Istenben való hitét nem veszítette el. Sok küzdelemmel, kérvényezéssel állást kapott egy kis faluban. Lelkében nagy kötelességérzet élt. A nebulók tiszta szeméből várakozó szeretetet olvasott ki. Mert az ember kiskorától fogva vár egymástól szeretetet, megértést. Nem mindig sikerül ezt elérni, de ha szerető embertársra akad, akkor minden munka örömet hoz és az évek szinesekké válnak.

Két év óta volt már a faluban. Szívéhez nőtt minden, a napsugaras tavasz, a vadvirágos nyár, mikor az érés aranytengere hullámozik a falu körül, a lombhullató ősz, amely pazar szinpompát hoz édes fanyar illatokat árasztva és a nyugalmas szűzfehér tél, mikor a napsugár megtörik a vakító fehér hó kristályain s az ég peremén liláskék felhők tűnnek fel napnyugta után.

Megismerkedett a szomszéd falu fiatal orvosával. Eleinte pajtáság volt közöttük, később szerelem kapcsolta össze őket. Idővel azonban észrevette, mintha a Derki Ákos szerelme lanyhulna. Hidegebb lett a tekintete és a lány simogatás elmaradt a hangjából, mikor vele beszélt. Tegnapelőtt pedig szembeült Ákossal, aki lehajtott fővel, akadozva mondta: Márta, tudna megértő, nagylelkű, megbocsájtó lenni?

A lány szíve nehezen dobbant. Várakozóan

nézett a férfire.

— O djon fel szavam alól Márta. Házasc dom.

A tanítóknőnek lángbaborult az arca, azután meg elhalványodott. Még a himzés is megreszketett dolgos fehér kezében. És nézett a levegőbe, azzal a rémült tekintettel, ami akkor ül az ember arcára, ha csapás éri. Reszkető ajkai közül halkán szakadt ki a szó: Hát én, mi lesz velem?

Derki zavarban volt.

— Csak nem gondolta Márta, hogy...

— De igen, azt gondoltam.

A lány hangja egyre erőteljesebben csengett és nem volt már könnyes a szeme, hanem olyan, mint a fekete felhők között rejtőző villám. Sárga piros fény villant meg benne. A sértett büszkeség, a megcsalt bizalom, nagy érzelmek villáma.

Derkit megzavarta a lány tekintete. Érezte, hogy annak van igaza, ő kettőjük között a diadalmas, maga pedig a megalázott.

Márta pár percig hallgatott, mintha a gondolatait akarta volna rendbe szedni.

— Igen, azt hittem! És maga tudja, hogy joggal hihettem. Maga kereste a találkozást velem és édesanyját az bevezetett, aki megkülönböztetett a többi leány között. És mikor a rossz nyelvek cudar rágalma sarat dobált felém, a maga édesanyja adott elégtételt. Karján vezetett be a bálra, ahol egyes pöflészkedő üresfejű lányok hátat akartak nekem fordítani. Maga pedig sorban kérdőre vonta a ficsurokat, akik elég gyávák voltak, hogy egy védtelen leány tisztességét kétségbevonják. És ehhez nem kért engedelmet tőlem. Úgy érezte, hogy kötelességet teljesít. Maga mondta. És az édesanyja azóta kislánynak szólít.

— Igaza van Márta, de nekem kötelességem volt magát védeni. Nem azért, mert a pletyka velem gyanúsította meg, hanem azért, mert jót tett velem. Könnyelmű fiú voltam és maga megtérített. Különös, tiszta vonzalmat éreztem maga iránt. Természetessége, tiszta telke lekötött. És hálás voltam, hogy ezzel meg-

szabadított Csabai Macától. Maga egészen más, az a nő nem érdemli meg, hogy maga ránézzen. És én mégis a bolondja vagyok. Igaz, magának ígértem házasságot, az anyám is beleegyezett. Hisz maga ép oly gondolkodású, mint ő. Minden gondolatom maga volt tegnapig. De tegnap találkoztam Macával és most nem tudok tőle elválni.

A tanítóknő büszkén emelte fel a fejét.

— Akkor nincs több szavunk, Derki úr. Én Csabai Macával nem versenyzem. A büszkeségem, a becsületem nem engedi. Visszaadom a szavát.

És a tanítókisasszony bölintott szőkefürtös fejével Büszkén és hidegen, mint egy megsértett királynő. Derki úr el volt bocsájtva. Pár mentegelőző szót hebegett, aztán vette a kalapját és távozott.

A tanítókisasszony pedig leborult az asztalra és siratta álmát, melyet oly korán rongyokra tépett a valóság. A fehérre meszelt kis szoba, a virágok az ablakban, a sok kézimunka, mintha minden gyászba borult volna. A virágoknak, amelyeket keze ápolt, a sok csipkeholmi, miket keze horgolt, — van szívük, érznek. Csak az emberek szívtelenek. Azoknak a szenvedély és az érdek parancsol. A gyarló, hálátlan ember... Ez történt tegnapelőtt. A tanítóknő azért nem sírta magát agyon, nem is esett kétségbe. A felszáradt könnyek nyomán új erő fakadt a lelkében. Istent hívta segítségül, hogy adjon neki erős hitet és megnyugvást a megpróbáltatásban s kedvet a munkához. Mert minden bánat orvososága az Istenbe vetett bizalom és a munka. Van egy pillanat az ember életében, amikor képtelen több fájdalmat elviselni. Ha eljut eddig a pillanatig — megvan mentve. Meggyűlöli a szenvedést és a cselekvésre képes.

Márta az őszi esthajnalon bement kis lakásába. Elővette tanítványai füzetét és javítani kezdte a gyerekek dolgozatait. Bátor szíve még fájt, de egyik füzetet a másik után vette fel. Dolgozott, hogy ne érezzen. Kint pedig az ablak alatt a falevelek halk zizezéssel hulltak a földre és lassan bekopogott az ősz.

Szvitok Rezsőné.

Esküvő. Havassy Mariska, a nitrai villanytelep tisztviselője és Stemp Ágoston, a nitrai villanytelep építész-vezetője október 26 án Bratislavában házasságot kötöttek. Gratulálunk.

Elsőosztályú tűzifa

nagyban és kicsiben kapható

Sumichraszt Rudolfnál
Nitra, Vodná ulica.

Szóló,

a zabori templom környékén, egy holdas, teljesen kiültetett, hajlékkal és pincével, szabadkézből eladó. Érdeklődőknek felvilágosítással szerkesztőségünk szolgál.

Dr. Falth könyvel közül még kaphatók: 1. Híres nitraiak, 2. Régi nitrai bűnök, 3. Nitra lelke. Egy-egy kötet ára 20 Ks, mind három köteté (egyszerre rendelve) 50 Ks. — Rendelést elfogad lapunk kiadóhivatala is.

NITRAMEGYEI SZEMLE

Felelős szerkesztő és lapkiadó:
Risnyovszky János.

Kéziratokat nem adunk vissza!
Nyomja Risnyovszky János könyvnyomdája
(ezelőtt „Corvin”)
Nitra, Piaristák-ú. 22.